

**การพัฒนาทักษะการสร้างสรรค์และผลิตสื่อวีดิทัศน์สารคดี  
ทางวัฒนธรรมแก่นักเรียนในโรงเรียนเพื่อการเรียนรู้  
การอนุรักษ์ และถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น  
จังหวัดนครศรีธรรมราช**

**DEVELOPING CREATIVITY AND SKILLS IN  
CULTURAL DOCUMENTARY VIDEO PRODUCTION  
TO STUDENTS IN SCHOOLS FOR LEARNING,  
CONSERVATION AND WISDOM TRANSFER,  
NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE**

กรกฎ จำเนียร\*

Korrakot Chamnian\*

เมธาวี จำเนียร\*\*

Methawee Chamnian\*\*

---

\* อาจารย์ หลักสูตรนิเทศศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

\* Lecturer, Department of Communication Arts, Faculty of Management Sciences, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University

Email: ton4230010@gmail.com

\*\* อาจารย์ หลักสูตรนิเทศศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

\*\* Lecturer, Department of Communication Arts, Faculty of Management Sciences, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University

Email: keaosanit@hotmail.com

## บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สำรวจพฤติกรรมการเปิดรับและความต้องการสื่อชุมชนเพื่อการอนุรักษ์และถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน 2) ค้นหารูปแบบและเนื้อหาการพัฒนาทักษะการสร้างสรรค์และผลิตสื่อวีดิทัศน์สารคดีทางวัฒนธรรมแก่นักเรียน และ 3) ติดตามประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนผ่านกระบวนการทำงาน ผลผลิตและผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นจากการพัฒนาทักษะการสร้างสรรค์และผลิตสื่อวีดิทัศน์สารคดีทางวัฒนธรรมของนักเรียน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยทั้งเชิงคุณภาพและปริมาณ มีตัวอย่างคือ นักเรียนจาก 5 โรงเรียนของจังหวัดนครศรีธรรมราช

ผลการวิจัยพบว่า (1) ตัวอย่างเลือกรับสื่อโทรทัศน์มากเป็นอันดับแรก รูปแบบรายการสารคดีทางวัฒนธรรมทางโทรทัศน์ชุมชนที่ต้องการมากที่สุด คือ สารคดีเชิงท่องเที่ยว และเนื้อหาควรเน้นประเด็นที่ทันสมัยกำลังเป็นที่สนใจ (2) รูปแบบและเนื้อหากิจกรรมที่จัดอบรมการพัฒนาทักษะการสร้างสรรค์และผลิตสื่อวีดิทัศน์สารคดีทางวัฒนธรรมแก่นักเรียน ในแต่ละโรงเรียนมีความแตกต่างกันไปตามพฤติกรรมการรับสาร ความพร้อมของนักเรียน และความพร้อมของโรงเรียน สำหรับเนื้อหา กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียต้องการให้สอดคล้องกับของดีของแต่ละอำเภอที่โรงเรียนตั้งอยู่และข้อมูลที่ทางโรงเรียนมีอยู่ (3) คณะผู้วิจัยติดตามการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน พบว่า มีการเผยแพร่ผลงานของนักเรียนสู่สาธารณะ 21 ผลงาน นอกจากนี้ นักเรียนเกิดการเรียนรู้ทั้งเรื่องเทคนิคการผลิตสื่อวีดิทัศน์สารคดีทางวัฒนธรรมและได้เรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง และยังได้พัฒนาด้านตนเองโดยผ่านการทำงานเป็นทีม

**คำสำคัญ:** สื่อวีดิทัศน์ ภูมิปัญญา การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม สารคดีทางวัฒนธรรม โรงเรียน และการเรียนรู้

## Abstract

This research aims to (1) investigate community's behavior in terms of media exposure, and the needs for conservation and community wisdom transfer; (2) seek patterns and contents to develop creativity skill and production of cultural documentary video for students; and (3) evaluate students' learning through a working process, the output and the outcomes of the students' development of creativity skill and production of cultural documentary video. Both qualitative and quantitative methodologies were employed in this research. The sample was students from five schools in Nakhon Si Thammarat Province.

The research findings are as follows. (1) The samples are exposed to television as the first media. Tourism documentary is the most desired by the community. Content should present ongoing interesting issues. (2) The patterns and contents of activity in each school are different depending upon the students' media perception practice and readiness, and school facilities. Contents should be in accordance with the strengths of each district where each school is located and the existing information from the school. (3) The evaluation of students' learning reveals that there were 21 video clips produced by the students were disseminated to public. Moreover, The students learned from both cultural documentary video production, local art, and local culture. Furthermore, they were able to develop their skills through teamwork.

**Keywords:** Video, Wisdom, Art and culture conservation, Cultural documentary, School and learning

## บทนำ

เนื่องจากสื่อมวลชนส่วนกลางไม่สามารถเข้ามารายงานข่าวหรือสะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชนได้อย่างทั่วถึง สื่อท้องถิ่นหรือชุมชนแต่ละท้องที่ควรมีสื่อของตนเอง และต้องเป็นสื่อที่แสดงออกของชุมชน มิใช่เป็นสื่อเพื่อชุมชน ซึ่งหมายความว่า ตัวตนของชุมชนที่จะแสดงออกไปนั้น ต้องมาจากการกำหนดของชุมชนเอง มิใช่เป็นผู้อื่นมาทำให้ชุมชน สื่อชุมชนจะปรับเปลี่ยนลักษณะของการเป็นเครื่องมือถ่ายทอดข่าวสารจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง มาเป็นเวทีสำหรับแลกเปลี่ยนข่าวสารและทัศนะของคนทุกคน

สำหรับผู้ที่จะมาทำหน้าที่สื่อชุมชน หรือนักข่าวเพื่อเผยแพร่อัตลักษณ์และสิ่งดี ๆ ของชุมชน เพื่อเผยแพร่สู่ภายนอก หรือสาธารณชนได้รับทราบ และเกิดแรงกระตุ้นให้สนใจเข้ามาในพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวหรือเพื่อทำกิจกรรมอื่นๆ นั้น กลุ่มบุคคลหนึ่งในสังคมที่มีบทบาทหน้าที่สำคัญ และสามารถที่จะขับเคลื่อนสื่อชุมชนให้เกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน คือ “กลุ่มเด็กและเยาวชน” ซึ่งปัจจุบัน มีหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและประชาสังคม ที่แสดงความวิตกกังวลเกี่ยวกับสถานการณ์ ความประพฤติ ทัศนคติของเยาวชนไทยอันเนื่องมาจากการรับรู้และเข้าใจสื่อที่ ผิดๆ

เด็กและเยาวชนจึงควรเรียนรู้ให้เท่าทันบทบาทของสื่อในปัจจุบัน รวมถึงควรจะเป็นตัวกลางผลิตสื่อเพื่อเป็นสื่อเพื่อการเรียนรู้ เพื่อถ่ายทอดเรื่องราว เอกลักษณ์ ศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตนเองสู่สาธารณชน และสื่อที่ควรส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้รู้จักสร้างสรรค์และผลิตเป็น คือ “สื่อวิถีทัศน์” หรือสื่อวิดีโอตนเอง ดังความเห็นของแมคเคย์ (Mackay, 1995) ที่เห็นว่า สื่อวิถีทัศน์เป็นสื่อที่มีพลัง สามารถโน้มน้าวใจประชาชน ซึ่งแตกต่างจากสื่ออื่น วิถีทัศน์สามารถจับแง่มุมที่เกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ สื่อนี้ทำให้ง่ายที่จะเข้าใจและสร้างความบันเทิงใจตลอดจนการให้ความรู้แก่ผู้ชม

## วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อสำรวจพฤติกรรม การเปิดรับและความต้องการสื่อชุมชนเพื่อการอนุรักษ์และถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน
- 2) เพื่อค้นหารูปแบบและเนื้อหาการพัฒนาทักษะการสร้างสรรค์และผลิตสื่อวิถีทัศน์สารคดีทางวัฒนธรรมแก่นักเรียน
- 3) เพื่อติดตามประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนผ่านกระบวนการทำงาน ผลผลิตและผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นจากการพัฒนาทักษะการสร้างสรรค์และผลิตสื่อวิถีทัศน์สารคดีทางวัฒนธรรมของนักเรียน

## ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตเนื้อหาในการวิจัย เน้นการศึกษารูปแบบและลักษณะเนื้อหาการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ การอบรมนักเรียนในโรงเรียนในประเด็นการผลิตสื่อวิถีทัศน์สารคดีทางวัฒนธรรม

ขอบเขตด้านประชากรและตัวอย่าง คณะผู้วิจัยสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาที่ตั้งอยู่ในจังหวัดนครราชสีมา 5 อำเภอ อำเภอละ 1 โรงเรียน ได้แก่ อ.ปากพนัง อ.ท่าศาลา อ.พรหมคีรี อ.พระพรหม และ อ.ลานสกา โดยคำนึงถึงพื้นที่ที่มีอาณาเขตติดต่อกับ อ.เมือง จ.นครราชสีมา ซึ่งโครงการวิจัยครั้งนี้ ถือเป็นโครงการนำร่อง ก่อนจะขยายไปพื้นที่อื่นที่มีความห่างไกลต่อไป จัดอบรมนักเรียนชั้นปีที่ 4-6 โดยการสุ่มตัวอย่างแบบไม่เจาะจง ซึ่งเป็นการเข้าร่วมกิจกรรมแบบสมัครใจ โรงเรียนละ 20 คน

## นิยามศัพท์

สื่อวิถีทัศน์สารคดีทางวัฒนธรรม หมายถึง การใช้ภาพเคลื่อนไหว ประกอบเสียงบรรยาย นำเสนอเรื่องราวที่เป็นข้อเท็จจริง มีประวัติความเป็นมาของท้องถิ่น ในที่นี้คือ ท้องถิ่นของนักเรียน ทั้งด้านศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเชื่อ ภูมิปัญญา ฯลฯ โดยเน้นให้นักเรียนได้คิดสร้างสรรค์ผลงานสารคดีผ่านสื่อวิถีทัศน์จากการเห็นและลงพื้นที่สำรวจบริบทเชิงพื้นที่ของท้องถิ่นตนเอง

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ความรู้ ความคิด ประสบการณ์ การถ่ายทอดของบุคคล ผลิตภัณฑ์ศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นนั้นๆ ในที่นี้ คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของพื้นที่เป้าหมายที่อยู่รายรอบ โรงเรียนตัวอย่าง ของ จ.นครศรีธรรมราช

สื่อชุมชน หมายถึง สื่อหรือช่องทางต่างๆ ที่เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร แต่ต้องผลิตขึ้นโดยคนในชุมชน และเนื้อหาเรื่องราวเกี่ยวกับชุมชน หรือคนในชุมชน

พฤติกรรม的开รับและความต้องการสื่อชุมชน หมายถึง รูปแบบและลักษณะการชม การรับรู้เนื้อหาสาระจากสื่อชุมชน ตลอดจน ความประสงค์ ความอยากได้ลักษณะสื่อชุมชนที่คนในชุมชนปรารถนาหรือชื่นชอบ

การอบรมเชิงปฏิบัติการ หมายถึง การให้ความรู้ ถ่ายทอดทักษะ ประสบการณ์ โดยมีขั้นตอนที่วางแผนไว้ตั้งแต่ต้นอย่างเด่นชัด ซึ่งคณะผู้จัดอบรมจะต้องมีการกำหนดรูปแบบและเนื้อหาการอบรมโดยพิจารณาจากข้อมูลเบื้องต้น วางแผนร่วมกับคนในชุมชน และจะต้องดำเนินการแล้วเสร็จ จากนั้นจึงมีการประเมินผลที่มีตัวชี้วัดชัดเจน เพื่อให้การอบรมในแต่ละครั้งมีประสิทธิผลและประสิทธิภาพคุ้มค่า สูงสุดกับต้นทุนที่เสียไป โดยการอบรมเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้ จะใช้กระบวนการวิจัยบูรณาการในทุกขั้นตอน

การเรียนรู้ หมายถึง การรับรู้และเกิดความเข้าใจเรื่องราวของท้องถิ่นของนักเรียน ผ่านการถ่ายทอดเนื้อหาและภาพทางสื่อวีดิทัศน์สารคดีทางวัฒนธรรม

การอนุรักษ์และถ่ายทอดภูมิปัญญา หมายถึง ความต้องการรักษาศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาในท้องถิ่น และเผยแพร่ไปสู่สาธารณชนได้รับรู้ รับทราบ

## วิธีการดำเนินการวิจัย

คณะผู้วิจัยดำเนินการวิจัยแบบผสมผสานทั้งเชิงคุณภาพและปริมาณ โดยแบ่งเป็น 6 ขั้นตอนต่อไปนี้

1) ขั้นสำรวจข้อมูล แบบสอบถามการเปิดรับและความต้องการสื่อชุมชนเพื่อการอนุรักษ์และถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน ชุมชนละ 200 ชุด โดยคำนึงถึงจำนวนประชากรในชุมชน รวม 5 ชุมชนรอบโรงเรียนเป้าหมาย

2) ขั้นตอนแบบการจัดกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการการผลิตสื่อวีดิทัศน์สารคดีทางวัฒนธรรม ที่บูรณาการกับกระบวนการวิจัย คณะผู้วิจัยใช้การสนทนากลุ่ม โดยการสนทนากลุ่มร่วมกันระหว่าง คณะวิทยากร ตัวแทนชุมชน คณาจารย์ และนักเรียน โดยสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง คณะวิทยากร 2 คน ตัวแทนชุมชน 2 คน คณาจารย์ 1 คน และนักเรียน 3 คน ในแต่ละโรงเรียน

3) ขั้นจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการการผลิตสื่อวีดิทัศน์สารคดีทางวัฒนธรรม คณะผู้วิจัยจัดทำแบบบันทึกผลการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและแบบสำรวจการประเมินผลการจัดอบรมฯ ตัวอย่างคือ กลุ่มนักเรียน 20 คน ของแต่ละโรงเรียน รวม 5 โรงเรียน นักเรียนทั้งหมด 100 คน

4) ขั้นการติดตามและประเมินผลการจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการ ใช้การสังเกตการณ์พฤติกรรม ในลักษณะติดตามและประเมินผล การผลิตสื่อวีดิทัศน์สารคดีทางวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่องของตัวอย่างนักเรียน

5) ขั้นการเผยแพร่ผลงาน ผลผลิตสื่อวีดิทัศน์สารคดีทางวัฒนธรรมจะได้รับการเผยแพร่ทางช่องทางสื่อออนไลน์ และสังเกตการณ์จากการได้รับการชม การเผยแพร่ต่อ ตลอดจนการแสดงความคิดเห็นจากผู้ชมสาธารณะ

6) ขั้นการสร้างเครือข่าย คณะผู้วิจัยใช้การสนทนากลุ่มหาแนวทางการสร้างและพัฒนาเครือข่ายเยาวชนผลิตสื่อเพื่อท้องถิ่น โดยมีการสุ่มตัวอย่างจากการเจาะจง โรงเรียนละ 2 คน รวม 10 คน

ในแต่ละขั้นตอนได้มีการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการสรุปข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย

## ผลการวิจัยและอภิปรายผล

คณะผู้วิจัยขอสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังต่อไปนี้

**พฤติกรรมกาเปิดรับและความต้องการสื่อชุมชนเพื่อการอนุรักษ์และถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน**

พฤติกรรมกาเปิดรับสื่อของประชาชน จังหวัดนครศรีธรรมราช ตัวอย่างเลือกรับสื่อโทรทัศน์มากเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ สื่อออนไลน์และสื่อวิทยุกระจายเสียงตามลำดับ สำหรับสื่อโทรทัศน์ เลือกรับชมรายการข่าวมากเป็นอันดับ 1 ช่วงเวลา ที่เลือกรับชมมากที่สุดคือ เวลา 20.01-24.00 น. โดยส่วนใหญ่จะรับชมเป็นเวลา 1-2 ชั่วโมง และรับชมผ่านเครื่องรับโทรทัศน์ โดยมีเหตุผลในการเลือกรับชมรายการโทรทัศน์คือ เพื่อรับรู้ข้อมูลข่าวสารประจำวัน เพื่อความบันเทิงและผ่อนคลายความเครียด และการนำข้อมูลไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ตามลำดับ สำหรับความต้องการรูปแบบรายการสารคดีทางวัฒนธรรมทางโทรทัศน์ชุมชนที่ต้องการ คือ 1) สารคดีเชิงท่องเที่ยว 2) สารคดีเชิงข่าว และ 3) สารคดีแบบเสมือนจริงติดตามชีวิตของคนในชุมชน สำหรับเนื้อหารายการสารคดีทางวัฒนธรรมที่ตัวอย่างต้องการมากที่สุด คือ 1) เน้นประเด็นที่ทันสมัยกำลังเป็นที่สนใจ 2) เน้นความบันเทิงสอดแทรก และ 3) เน้นนำเสนอเรื่องราววัฒนธรรมที่ใกล้ตัว ตามลำดับ โดยทั้งนี้ รายการสารคดีทางวัฒนธรรมดังกล่าวควรให้เยาวชนรุ่นใหม่ลงมาเรียนรู้และสืบสานภูมิปัญญาชุมชนร่วมกับชาวบ้าน รวมถึงส่งเสริมความร่วมมือของชาวบ้านช่วยกันบอกเล่าเรื่องราวในชุมชนเพื่อให้คนอื่น ๆ ได้รับรู้ด้วย

**รูปแบบและเนื้อหาการพัฒนาทักษะการสร้างสรรคและผลิตสื่อวิถีทัศน์สารคดีทางวัฒนธรรมแก่นักเรียน**

รูปแบบและเนื้อหากิจกรรมที่จัดอบรมในแต่ละโรงเรียนมีความแตกต่างกันไปตามพฤติกรรมการับสารและความพร้อมของนักเรียนผู้เข้าอบรม และความพร้อมของโรงเรียน สำหรับเนื้อหาการจัดกิจกรรมเพื่อผลิตและนำเสนอทางสื่อวิถีทัศน์นั้น กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียต้องการให้สอดคล้องกับของดีของแต่ละอำเภอที่โรงเรียนตั้งอยู่และข้อมูลทางโรงเรียนมีอยู่แล้ว เช่น อาชีพ ผลิตภัณฑ์ อาหาร ฯลฯ ซึ่งเมื่อประเมินผลการจัดกิจกรรมพบว่า นักเรียนผู้เข้าร่วมอบรมมีความพึงพอใจ และนำสิ่งที่ได้จากการอบรมไปใช้ประโยชน์ในระดับมากและมากที่สุด โดยมีสิ่งที่ประทับใจมากที่สุด คือ ความเป็นกันเองของคณะผู้จัดงาน สิ่งที่ต้องปรับปรุงมากที่สุด คือ การเพิ่มเวลาในการจัดอบรม และส่วนใหญ่ต้องการให้จัดกิจกรรมในรูปแบบเดิมแต่ควรปรับปรุงข้อบกพร่องต่างๆ ให้ดียิ่งขึ้น

**การประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนผ่านกระบวนการทำงาน ผลผลิต และผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นจากการพัฒนาทักษะการสร้างสรรคและผลิตสื่อวิถีทัศน์สารคดีทางวัฒนธรรมของนักเรียน**

จากการที่คณะผู้วิจัยติดตามโดยการเฝ้ากลุ่มสนทนาทางเฟซบุ๊ก แฟนเพจเด็กผลิตสื่อ จากเฟซบุ๊กของนักเรียนที่เข้าร่วมกาอบรม และการสะท้อนจากนักศึกษาพี่เลี้ยงจากการอบรมพบว่า ภายในกลุ่มนอกจากจะมีการลงรูปถ่ายบรรยากาศจากกิจกรรมการจัดอบรม ยังมีการเผยแพร่การแสดงผลงานคลิปวิดีโอหรือสื่อวิถีทัศน์ที่ได้พัฒนาขึ้นหลังจากการได้รับคำแนะนำจากคณะวิทยากรและครูที่ร่วมชมผลงาน

นักเรียนบางคนเผยแพร่ผลงานในรูปแบบภาพถ่าย กิจกรรมศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตนเอง นอกจากนี้ กลุ่มแฟนเพจพี่ๆ นักศึกษาพี่เลี้ยงได้เชิญชวนให้น้องๆ ติดตามชมผลงานที่พี่ผลิตขึ้นภายใต้รายวิชา เพื่อให้เห็นผลงานของพี่ ที่สามารถเป็นแรงบันดาลใจให้น้องๆ สร้างสรรค์ผลงานต่อไป รวมถึงการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของทางหลักสูตรนิเทศศาสตร์ที่มีการจัดอบรมการผลิตสื่อในรูปแบบอื่นๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนที่สนใจเข้าร่วมได้

นอกจากนี้ จะมีกลุ่มสนทนา (Chat Group) ของแต่ละโรงเรียน ซึ่งได้พูดคุยกันในประเด็นต่างๆ รวมถึงการพัฒนาทักษะการผลิตสื่อวิถีทัศน์สารคดีทางวัฒนธรรมด้วย

สำหรับการเผยแพร่ผลงานของนักเรียนสู่สาธารณะโดยการใช้สื่อสังคมออนไลน์ทางช่องยูทูบและแฟนเพจนั้น มีผลงานของนักเรียนเผยแพร่จำนวน 21 ผลงาน ซึ่งได้รับการปรับแก้จากนักเรียนภายหลังการได้รับฟังข้อเสนอแนะจากคณะวิทยากรและทีมนักศึกษาที่เลี้ยงเรียบร้อยแล้ว

นอกจากการนำเสนอผลงานนักเรียน คณะผู้วิจัยยังได้ประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนจากการสนทนากลุ่มเพื่อสร้างเครือข่ายเยาวชนผลิตสื่อเพื่อท้องถิ่น ซึ่งพบว่า นักเรียนเกิดการเรียนรู้ทั้งเรื่องเทคนิคการผลิตสื่อวิถีทัศนศาสตร์ทางวัฒนธรรม ได้แก่ การเขียนบท การสัมภาษณ์ การถ่ายทำ การลงเสียง การตัดต่อ การเผยแพร่ และได้เรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งบางเรื่องนักเรียนไม่เคยได้รับรู้มาก่อน หรือได้เรียนรู้แบบเจาะลึกมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ นักเรียนยังได้พัฒนาตนเอง ในการกล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก รู้จักการวางแผน การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยผ่านการทำงานเป็นทีม และมีนักศึกษาที่เลี้ยงและคณะวิทยากรคอยให้คำแนะนำ โดยบางคนใช้ความคิดสร้างสรรค์ประดิษฐ์อุปกรณ์ต่างๆ เพื่อใช้ในการถ่ายทำ เช่น การใช้สมาร์ตโฟนแทนกล้องถ่ายรูป การทำแท่งกล้องโดยไม่ไฟ ฯลฯ

การจัดกิจกรรมดังกล่าวยังเป็นการสร้างแรงบันดาลใจให้นักเรียนที่เข้าร่วมอบรมบางคนหันมาสนใจศึกษาต่อในสาขานิเทศศาสตร์หรือสื่อสารมวลชน และต้องการผลิตผลงานชิ้นอื่นๆ อย่างต่อเนื่อง

ในประเด็นการสร้างเครือข่ายร่วมกัน นักเรียนทุกคนจึงให้ความสำคัญของเครือข่ายเยาวชนผลิตสื่อ สารคดีทางวัฒนธรรมเพื่อสืบสานศิลปวัฒนธรรม เผยแพร่สู่สาธารณชน โดยเฉพาะคนในท้องถิ่น ได้รู้จักและหวงแหน โดยมีข้อเสนอให้มีการจัดกิจกรรมต่อเนื่องในโรงเรียน ในชุมชน การติดต่อสื่อสารกันอย่างต่อเนื่อง การจัดกิจกรรมร่วมกัน และจัดตั้งกลุ่มเยาวชนผลิตสื่อและสร้างเว็บไซต์ช่องทางเผยแพร่อย่างเป็นรูปธรรมเพื่อเผยแพร่ผลงาน

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการสร้างสรรค์และผลิตสื่อวิถีทัศนศาสตร์ทางวัฒนธรรมแก่นักเรียนในโรงเรียนเพื่อการเรียนรู้ การอนุรักษ์ และถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น จ.นครศรีธรรมราชนั้น คณะผู้วิจัยดำเนินการศึกษา ด้วยเห็นว่าปัจจุบันการสื่อสารเรื่องราวของท้องถิ่นจากชุมชนท้องถิ่นเองยังมีน้อย การสื่อสารจากชุมชนควรมีลักษณะเป็นแบบมีส่วนร่วม โดยกลุ่มหลักที่ควรเข้ามาสืบบทบาทเผยแพร่ข่าวสารในท้องถิ่นของตนให้คนในชุมชนและคนทั่วไปได้รับรู้ คือ เยาวชนในท้องถิ่นนั้นๆ นั่นเอง

อย่างไรก็ตาม จากการทบทวนวรรณกรรมด้านสถานการณ์เด็กและเยาวชน พบว่า ในสังคมยังมีปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของเด็กในแต่ละช่วงวัย ทั้งเรื่องการเสพติด การมั่วสุมเล่นพนัน การทะเลาะวิวาท จู้ฬารณ์ มาเสถียรวงศ์ (2550) จึงแนะนำให้ทำยุทธศาสตร์ “พื้นที่เพื่อเด็ก” มุ่งการสร้าง “ที่ ทิศ ทาง” เพื่อเด็กด้วยยุทธศาสตร์เปิด “พื้นที่” หลากหลายรูปแบบให้เด็กได้มีโอกาส มีพื้นที่/ที่ว่าง ทำกิจกรรมสร้างสรรค์เพื่อตนเองและสังคม โดยเน้น “เด็กนำ ผู้ใหญ่หนุน” สอดคล้องกับที่ James Bellanca และ Ron Brandt (วราพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และอริบ จิตตฤกษ์ ผู้แปลและเรียบเรียง, 2554) ให้ข้อมูลว่า นักเรียนจะเรียนรู้ได้ดีที่สุดเมื่อพวกเขามีส่วนร่วม

ทั้งนี้ การจะผลิตรายการสารคดีทางวัฒนธรรมให้ประชาชนเกิดการเปิดรับ เกิดความสนใจ การเลือกตีความ และเข้าใจในเนื้อหาสารคดีนั้นๆ จะต้องมีการสำรวจความต้องการของประชาชนเสียก่อน เนื่องจากบุคคลจะเปิดรับข่าวสารเฉพาะเรื่องที่ตนให้ความสนใจเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อข่าวสารในปัจจุบันมีมากเกินไปที่ผู้รับสารจะรับไว้ทั้งหมดได้ จึงทำให้เกิดกระบวนการเลือกรับข่าวสารขึ้น (ดวงฤทัย พงศ์ไพฑูรย์, 2544 อ้างใน วีรศักดิ์ อริยะอรุณ, 2556) การผลิตสารคดีทางวัฒนธรรมเพื่อให้ตรงกับความต้องการของประชาชนที่มีบริบททางสังคมและสภาพแวดล้อมแตกต่างกัน จึงมีความสำคัญ ผู้ผลิตสารคดีทางวัฒนธรรมจึงควรมีการสำรวจและศึกษาความต้องการของประชาชน

เมื่อสำรวจข้อมูลการเปิดรับและความต้องการสื่อของชุมชนซึ่งจะเป็นผู้รับสารตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อแรกแล้ว ในการวิจัยครั้งนี้ ได้มุ่งเน้นการสร้างการมีส่วนร่วมของนักเรียนในฐานะผู้ผลิตสื่อวิถีทัศนศาสตร์ทางวัฒนธรรม โดยให้พวกเขาได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้ และการคิดสร้างสรรค์การผลิตสื่อวิถีทัศนศาสตร์ทางวัฒนธรรม ซึ่งการเรียนรู้ที่คาดหวังในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ตรงกับความหมายของ เมดนิค (Mednick, 1962 อ้างใน ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2553) ที่ว่า การเรียนรู้ควรทำให้เกิด



การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เป็นผลมาจากการฝึกฝน และเป็นพฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวร นั้นหมายถึงนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมอบรมภายใต้การวิจัยจะหันมาให้ความสนใจถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นผ่านการผลิตสื่อวิถีทัศนศาสตร์ทางวัฒนธรรมและมีการดำเนินการต่อเนื่องในลักษณะเครือข่าย นอกจากนี้ได้เรียนรู้ นักเรียนก็จะเกิดทักษะในการผลิตสื่อดังกล่าวอย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาการผลิตสื่อที่ต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นเรื่อยๆ ดังที่เคลาส์ไมเออร์และริเบิล (Klausmeier and Ripple, 1971 อ้างใน ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2553) ได้แนะนำไว้

ความคิดสร้างสรรค์เป็นอีกอย่างที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ ซึ่งกิลฟอร์ด (Guilford, 1967) แสดงความเห็นว่ ความคิดสร้างสรรค์เป็นความคิดแบบอนกนัย (divergent thinking) คือ ความคิดหลายแง่มุมหลายทิศทาง กว้างไกล ซึ่งจะนำไปสู่การคิดแก้ปัญหาและกระทำสิ่งแปลกใหม่ ซึ่งความคิดแบบอนกนัยประกอบด้วยความคิดริเริ่ม มีความคิดคล่องแคล่ว มีความคิดยืดหยุ่น และมีความละเอียดอ่อน ซึ่งการอบรมการผลิตสื่อวิถีทัศนศาสตร์ทางวัฒนธรรมภายใต้การวิจัยครั้งนี้ ในวัตถุประสงค์วิจัยข้อที่ 2 นักเรียนได้มีส่วนร่วมค้นหารูปแบบและเนื้อหาการพัฒนาทักษะการสร้างสรรคและผลิตสื่อวิถีทัศนศาสตร์ทางวัฒนธรรมแก่นักเรียน ตลอดจนได้คิดสร้างสรรค์ผลงานตนเอง ตั้งแต่การเลือกประเด็นเรื่อง การดำเนินเรื่อง การเขียนบท การถ่ายทำ การตัดต่อ และแนวทางเผยแพร่แล้ว นักเรียนบางคนยังมีการประดิษฐ์อุปกรณ์ถ่ายทำด้วยตนเองซึ่งมาจากความคิดสร้างสรรค์ ได้แก่ การนำไม้ไผ่มาดัดแปลงเป็นขาตั้งกล้องสมาร์ตโฟน แทนการใช้ขาตั้งกล้องและกล้องถ่ายรูปที่มีราคาแพง และอาจเป็นข้อจำกัดในการถ่ายทำ

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดทักษะสำคัญที่เด็กและเยาวชนพึงมีในศตวรรษที่ 21 (สுகนธ์ ลินธพานนท์, 2558) ที่ครูผู้สอนควรจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีทักษะดังนี้

1) ผู้เรียนเป็นผู้ที่คิดเป็น นักเรียนที่เข้าร่วมอบรมได้ฝึกการคิดประเด็น วิธีการนำเสนอ การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการผลิตสื่อวิถีทัศนศาสตร์ที่อาจเกิดขึ้นได้ทุกขั้นตอน

2) เป็นผู้รู้เท่าทันเทคโนโลยีต่างๆ ใช้ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ในการสืบค้นข้อมูลสารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ นักเรียนสามารถค้นหาข้อมูลมาประกอบเนื้อหาในสื่อวิถีทัศนศาสตร์ได้จากสื่อต่างๆ โดยเฉพาะอินเทอร์เน็ต ซึ่งจะต้องผ่านการคิด วิเคราะห์ ไตร่ตรอง ก่อนเลือกข้อมูลเหล่านั้นมานำเสนอ โดยเฉพาะข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ของสถานที่สำคัญในท้องถิ่น

3) ผู้เรียนรู้จักทำงานร่วมกันเป็นทีม นักเรียนสามารถวางแผนแบ่งหน้าที่กันทำงาน เนื่องจากข้อจำกัดด้านเวลา จึงต้องมีการแบ่งบทบาทหน้าที่กันทำงาน ซึ่งเลือกจากความถนัด ความเหมาะสม แต่ขณะเดียวกันก็สามารถสลับบทบาทกัน เพื่อให้ทุกคนได้เรียนรู้ได้ทุกขั้นตอนการผลิตสื่อวิถีทัศน

4) ผู้เรียนได้รับการฝึกให้มีความเข้าใจและมีทักษะการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ผู้เรียนได้เรียนรู้การเข้าหาผู้อื่น การเข้าหาแหล่งข่าวผู้ให้สัมภาษณ์หรือผู้ให้ข้อมูล ฝึกให้รู้จักปรับตัวและอยู่ร่วมกับผู้อื่น โดยเฉพาะคนที่ไม่รู้จักมักคุ้นกันมาก่อน

5) ผู้เรียนจะมีความสามารถในการสื่อสารทั้งในด้านการพูด การเขียน การอ่าน การแสดงท่าทาง นักเรียนได้ฝึกตนเองในทักษะการสื่อสารทั้งหมด ทำให้เห็นจุดอ่อน จุดแข็ง ความถนัด ข้อควรพัฒนาตนเอง

6) ผู้เรียนมีทักษะพื้นฐานสำคัญในการประกอบอาชีพ ทักษะในการเรียนรู้ ทักษะในการคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม นักเรียนได้เรียนรู้วิชาชีพด้านสื่อสารมวลชน และการเป็นสื่อมวลชนที่ดี โดยเฉพาะสื่อชุมชนที่ทุกคนสามารถเป็นได้ นักเรียนบางคนจึงหันมาสนใจศึกษาต่อในวิชาชีพนี้

จะเห็นได้ว่าการจัดกิจกรรมภายใต้การวิจัยสามารถตอบสนองแนวคิดทักษะสำคัญที่เด็กและเยาวชนพึงมีในศตวรรษที่ 21 ได้

ในขั้นตอนการจัดกิจกรรมอบรม คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ (สุคนธ์ ลิณพานนท์, 2558) ซึ่งนักการศึกษากลุ่ม BSCS (Biological Science Curriculum Society) ได้เสนอกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ เรียกว่า Inquiry Cycle หรือ 5Es มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 การสร้างแรงบันดาลใจ (Engage) ก่อนการลงมือปฏิบัติการผลิตสื่อ คณะผู้วิจัยได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น สถานการณ์และบทบาทของเยาวชนต่อการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนที่มาที่ไป และความมุ่งหวังของการดำเนินการวิจัย โดยการแสดงให้เห็นตัวอย่าง ผลงานที่นักเรียนสามารถผลิตได้ด้วยตนเอง ทั้งนี้ เป็นไปตามจุดประสงค์สำคัญในขั้นนี้ต้องการให้ผู้เรียนสนใจใคร่รู้ในเรื่องที่เรียน มีลักษณะเป็นการนำเข้าสู่บทเรียน เพื่อให้เกิดความต้องการต่อการเข้าร่วมกิจกรรมต่อ

ขั้นที่ 2 การสำรวจและค้นหา (Explore) ขั้นตอนนี้เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การเล่าประสบการณ์ที่เคยประสบ และลองวางแผนกิจกรรมที่จะดำเนินการต่อไป เช่น การคิดประเด็นการนำเสนอเรื่องราวศิลปวัฒนธรรมในพื้นที่ แนวทางการทำงาน โดยมีคณะวิทยากร และนักศึกษาพี่เลี้ยงกระตุ้นและให้คำแนะนำ

ขั้นที่ 3 การอธิบาย (Explain) ในขั้นนี้ผู้เรียนจะนำเสนอแนวคิดและข้อมูลจากขั้นที่ 2 โดยให้คณะวิทยากรและเพื่อนๆ นักเรียนได้มีส่วนอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ผู้เรียนได้อธิบายสิ่งที่ต้องการนำเสนอได้ด้วยตนเอง เพื่อให้ผู้ฟังเห็นตาม ได้แก่ การกำหนดประเด็นและเนื้อหาการนำเสนอผ่านสื่อวีดิทัศน์ การเลือกพื้นที่ถ่ายทำ ฯลฯ

ขั้นที่ 4 การขยายความรู้ (Elaborate) ขั้นตอนนี้ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะและปฏิบัติตามที่ผู้เรียนต้องการหรือนำสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้หรือขยายความรู้หรือทักษะในสถานการณ์ใหม่ ให้โอกาสนักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ทดลองทำจริง โดยมีทีมวิทยากรและทีมนักศึกษาพี่เลี้ยงคอยให้ข้อเสนอแนะ

ขั้นที่ 5 การประเมินผล (Evaluate) ในขั้นตอนนี้ นักเรียนจะได้นำเสนอผลงานและรับฟังความคิดเห็นจากคณะวิทยากร นักศึกษาพี่เลี้ยง คณะครูในโรงเรียนและเพื่อนๆ นักเรียน ว่าเรียนรู้มาแล้วปฏิบัติจริงนั้นถูกต้องและได้รับการยอมรับเพียงใด

คณะผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการจัดกิจกรรมอบรมภายใต้การวิจัยตามขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว และทำให้เห็นผลการเรียนรู้ของนักเรียนที่สามารถพัฒนาทักษะการสร้างสรรค์การผลิตสื่อได้

นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยดำเนินไปตามหลักการผลิตสื่อวีดิทัศน์ ดังนี้ รักษาขนบธรรมเนียม และอาศิราราชเขียง (2556) ได้ให้แนวทางไว้ว่า ประกอบไปด้วย 1) ขั้นตอนเตรียมการผลิต (Pre-Production) เป็นการเตรียมความพร้อมในด้านต่างๆ ก่อนผลิตรายการ ได้แก่ บทวิดิทัศน์ การประชุมปรึกษาหารือในที่ทีมงาน 2) ขั้นตอนผลิตรายการ (Production) การชักซ้อมผู้แสดง ชักซ้อมกล้องก่อนถ่ายทำจริง ในขณะที่มีการบันทึกรายการ หากพบข้อบกพร่องต้องแก้ไขและบันทึกใหม่ทันที และ 3) ขั้นตอนหลังการผลิต (Post Production) เป็นขั้นตอนหลังจากบันทึกการวิดิทัศน์แล้ว จะต้องนำภาพแต่ละ Shot แต่ละ Scene มาจัดลำดับให้ต่อเนื่องตามบทที่กำหนดไว้ ขั้นตอนหลังการผลิตมีขั้นตอนที่สำคัญ คือ การตัดต่อ (Editing) เป็นการนำภาพมาตัดต่อให้เป็นเรื่องราวตามบท การบันทึกเสียง (Sound Recording) เป็นขั้นตอนหลังตัดต่อภาพได้สมบูรณ์ตามบทแล้ว จึงมีการบันทึกเสียงดนตรี เสียงบรรยาย และเสียงประกอบลงไป การฉายเพื่อตรวจสอบ (Preview) เมื่อบันทึกเสียงวิดิทัศน์แล้วต้องนำไปฉายเพื่อตรวจสอบความเรียบร้อย และปรับปรุง และการประเมินผล (Evaluation) เป็นการประเมินผลรายการหลังการผลิต ได้แก่ การประเมินความถูกต้องด้านเนื้อหา ความสมบูรณ์ของเทคนิคการผลิต โดยผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา และผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตวิดิทัศน์

สำหรับการประเมินผลในการจัดกิจกรรมอบรมผลิตสื่อวีดิทัศน์สักรคติทางวัฒนธรรมในครั้งนี้ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 หากพิจารณาตามกระบวนการประเมินผลการสื่อสารเพื่อการพัฒนาของ เกศินี จุฑาจิตร (2548) เสนอกระบวนการประเมินผลที่ ประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ 3 ขั้นตอน คือ การกำหนดขอบเขตการประเมินผล (Specification of Evaluation) การกำหนดแบบวิธีการประเมินผล (Design of Evaluation Procedures) และการดำเนินการประเมินผล (Implementation of Evaluation) ซึ่งคณะผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการประเมินผล 2 ส่วน คือ ระดับความพึงพอใจผู้เข้าร่วมกิจกรรม และระดับการนำสิ่งที่ได้จาก



การอบรมไปใช้ประโยชน์ตามความเห็นของผู้เข้าร่วมอบรม โดยออกแบบเป็นการใช้แบบสอบถาม และเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมในตอนท้าย (ความประทับใจ ข้อควรปรับปรุง ข้อเสนอแนะการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป) และจะเก็บรวบรวมข้อมูลภายหลังเสร็จสิ้นการอบรมแต่ละครั้งโดยใช้โปรแกรมประมวลผลทางสถิติ และจากการประเมินโดยแบบสอบถามประเมินความพึงพอใจและการนำไปใช้ประโยชน์แต่ละด้าน พบว่านักเรียนผู้เข้าร่วมอบรมมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดในทุกด้าน และเห็นถึงประโยชน์การนำไปใช้ในระดับมากที่สุดเช่นกัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นการออกแบบการจัดกิจกรรมแบบมีส่วนร่วม ที่ส่งผลให้เกิดความพึงพอใจและสามารถนำสิ่งที่ได้จากการอบรมไปใช้ประโยชน์ได้ในระดับมากที่สุด

นอกจากนี้ จากการสนทนากลุ่มตัวอย่างนักเรียนเพื่อสร้างเครือข่ายเยาวชนผลิตสื่อเพื่อท้องถิ่น ได้ข้อสรุปร่วมกันว่าควรมีการสร้างเครือข่าย ซึ่งกาญจนา แก้วเทพ (2538 อ้างใน ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ และคณะ, 2552) สรุปความหมายของเครือข่ายไว้ว่า เครือข่ายเป็นรูปแบบหนึ่งของการประสานงานของบุคคล กลุ่มหรือองค์กรหลายองค์กรที่ต่างก็มีทรัพยากรของตัวเอง มีเป้าหมาย วิธีการทำงาน และมีเป้าหมายของตนเอง บุคคล กลุ่มหรือองค์กร โดยมีการประสานงานกันอย่างยาวนาน โดยรายละเอียดการประชุม ตัวอย่างนักเรียนได้สรุปองค์ประกอบที่สำคัญของเครือข่าย 7 ประการ ตามแนวคิดของเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543 อ้างใน ดวงพร คำณวนวัฒน์, 2548) ดังนี้

1) การรับข้อมูลร่วมกัน (Common Perception) สมาชิกที่เข้ามาอยู่ในเครือข่ายต้องมีความรู้สึกนึกคิดและการรับรู้ร่วมกันถึงเหตุผลการเข้าร่วมเป็นเครือข่าย ตลอดจนการแลกเปลี่ยนข้อมูลร่วมกันตลอดเวลา ซึ่งในเบื้องต้นได้จัดทำกลุ่มเฟซบุ๊กแฟนเพจเด็กผลิตสื่อ เพื่อเป็นสื่อกลางในการติดต่อข่าวสาร นอกจากเฟซบุ๊กส่วนตัวของแต่ละคน

2) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Common Vision) เป็นการมองเห็นภาพของจุดมุ่งหมายในอนาคตร่วมกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม การรับรู้เข้าใจถึงทิศทางเดียวกัน และการมีเป้าหมายที่จะได้ไปด้วยกัน นักเรียนวางแผนการทำงานร่วมกันในอนาคต นั่นคือ การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารการจัดกิจกรรม การจัดกิจกรรมค่ายผลิตสื่อวิถีทัศน์ในโรงเรียนอีกในโอกาสต่อไป การจัดกิจกรรมร่วมกับชมรมของโรงเรียน การจัดกิจกรรมในชุมชน ฯลฯ

3) การมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน (Mutual Interests/Benefits) การรวมตัวเป็นเครือข่ายจึงต้องตั้งอยู่บนของผลประโยชน์ที่มีร่วมกัน ในการจัดตั้งเครือข่ายครั้งนี้ คือ การเป็นเยาวชนใน จ.นครราชสีมาที่ผลิตสื่อสารคดีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และเพื่อเผยแพร่ให้สาธารณชนได้รู้จักของดีของเด่นในท้องถิ่น จ.นครราชสีมา

4) การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง (All Stakeholders Participation) การมีส่วนร่วมของสมาชิกในเครือข่าย นับเป็นกระบวนการที่สำคัญมากในการพัฒนาเข้มแข็ง เพราะกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายในเครือข่าย (All Stakeholders in Network) ในที่นี้ ประกอบด้วย เครือข่ายนักเรียน 5 โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการที่จะเป็นเครือข่ายแลกเปลี่ยนข้อมูลหรือจัดกิจกรรมร่วมกัน และมีเครือข่ายมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาเป็นฝ่ายสนับสนุน รวมถึงมีเครือข่ายชุมชนที่ให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมครั้งนี้ และมีความต้องการให้ทางสถาบันการศึกษาใช้พื้นที่ชุมชนในการเป็นแหล่งเรียนรู้ และสร้างประโยชน์ให้แก่ชุมชน

5) การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (Complementary Relationship) องค์ประกอบที่จะทำให้เครือข่ายดำเนินไปอย่างต่อเนื่องก็คือ การที่สมาชิกของเครือข่ายต่างก็ต้องเสริมสร้างซึ่งกันและกันในการเป็นเครือข่ายเยาวชนผลิตสื่อสารคดีทางวัฒนธรรม นักเรียนของทั้ง 5 โรงเรียนจะต้องมีการติดต่อสื่อสารกัน แลกเปลี่ยนข้อมูลกัน และช่วยกันจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

6) การพึ่งพิงอิงร่วมกัน (Interdependence) การดำเนินงานในลักษณะเครือข่ายอาจจะต้องอาศัยเรื่องทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรด้านสาธารณูปโภค งบประมาณ ฯลฯ การจัดกิจกรรมในลักษณะที่เป็นรูปธรรม อาจจะต้องมีการพึ่งพิงให้ความช่วยเหลือกัน เพื่อให้กิจกรรมประสบความสำเร็จ

7) การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน (Interaction) หากสมาชิกในเครือข่ายไม่มีการปฏิสัมพันธ์กันแล้ว ก็ไม่ต่างกับการที่ต่างคนต่างอยู่ ไม่มีทางที่จะเกิดความร่วมมือกันได้ และไม่เกิดเครือข่ายความร่วมมืออย่างแท้จริง การสร้างช่องทางการสื่อสาร อย่างน้อยคือ สื่อสังคมออนไลน์ และการพยายามให้ข้อมูลแลกเปลี่ยนกัน จะส่งผลให้เกิดปฏิสัมพันธ์กัน และจะนำไปสู่ความร่วมมือร่วมกันในที่สุด

ทั้งนี้ จากแนวคิดการสร้างเครือข่ายจะนำไปสู่แนวทางการสร้างเครือข่ายที่ยั่งยืนของกลุ่มนักเรียนผลิตสื่อสารคดีทางวัฒนธรรมของทั้ง 5 โรงเรียน เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน รวมถึงการขยายผลสู่โรงเรียนและชุมชนอื่นๆ ใน จ.นครศรีธรรมราช

### ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาทักษะการสร้างสรรค์และผลิตสื่อวีดิทัศน์สารคดีทางวัฒนธรรมแก่นักเรียนในโรงเรียนภายใต้การวิจัยครั้งนี้ จะเป็นฐานให้แก่ชุมชนเกิดเครือข่ายเพื่อการอนุรักษ์และถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ โดยโรงเรียนต่างๆ ควรเป็นฐานสำคัญในการจัดกิจกรรมต่อเนื่อง โดยความร่วมมือกันทั้งนี้เพื่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของนักเรียน ตลอดจนสามารถบันทึกเป็นสื่อการเรียนการสอน และเป็นมรดกทางวัฒนธรรมถ่ายทอดสู่ท้องถิ่นและสาธารณชนได้

นอกจากการจัดกิจกรรมภายในโรงเรียนแล้ว ควรมีการขยายผลสู่ชุมชน โดยมีเยาวชนแกนนำนักเรียนเป็นหลักในการผลิตสื่อและถ่ายทอดแก่คนในชุมชนให้รักและหวงแหนศิลปวัฒนธรรมภายในท้องถิ่นของตนเอง พร้อมทั้งจะถ่ายทอดสู่ภายนอกได้

สำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป ควรเจาะประเด็นแนวทางการใช้สื่อเพื่อสร้างเครือข่ายด้านอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของเยาวชนในชุมชนอย่างยั่งยืน เพื่อต่อยอดงานวิจัยครั้งนี้ให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

### กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยชิ้นนี้ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปี 2559

## บรรณานุกรม

- เกศินี จุฑาวิจิตร. (2548). *การสื่อสารเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: เพชรเกษมการพิมพ์.
- จุฬารักษ์ มาเสถียรวงศ์. (2550). *เด็กไทยบนทางสามแพร่ง*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ และคณะ. (2552). *การส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน* (รายงานการวิจัย). ปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ดวงพร คำณวนวัฒน์. (2548). *โครงการดำเนินงานหอกระจายข่าวสารที่ตอบสนองความต้องการของชุมชนอย่างยั่งยืน*. สืบค้น 31 กรกฎาคม 2558, จาก [http://elibrary.trf.or.th/project\\_content.asp?PJID=RDG4640011](http://elibrary.trf.or.th/project_content.asp?PJID=RDG4640011)
- จิรศักดิ์ อริยะอรชุน. (2556). *พฤติกรรม的开รับและความพึงพอใจต่อรายการข่าวทางสถานีโทรทัศน์ดาวเทียม MEDIA NEWS CHANNEL ของผู้ชมในเขตกรุงเทพมหานคร*. สืบค้น 19 ตุลาคม 2559, จาก [www.spu.ac.th/commarts/files/2013/09/บทความ-วิชาการ.doc](http://www.spu.ac.th/commarts/files/2013/09/บทความ-วิชาการ.doc)
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- รักชนกชรินทร์ พูลสุวรรณนธิ และอาศิรา ราชเวียง. (2556). *การพัฒนาวิทัศน์เพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองเรื่อง ทำรำนโนราห์เบื้องต้น*. *วารสารการประชุมมหาดไทยวิชาการครั้งที่ 4*. หน้า 48-55. สืบค้น 31 กรกฎาคม 2558, จาก [http://www.hu.ac.th/conference2013/proceedings2013/pdf/Book1/Poster1/131\\_48-55.pdf](http://www.hu.ac.th/conference2013/proceedings2013/pdf/Book1/Poster1/131_48-55.pdf)
- สุคนธ์ สีนธพานนท์. (2558). *การจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่เพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียน*. กรุงเทพฯ: 9119 เทคนิค ฟรินดิง.
- เบลลังกา, เจมส์ และแบรนต์, รอน. (2554). *ทักษะแห่งอนาคตใหม่ การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21*. แปลจาก 21<sup>st</sup> century skills: Rethinking students learn. แปลโดย วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และอชิป จิตตฤกษ์. กรุงเทพฯ: โอเพนเวิร์ลด์.
- Guilford, J.P. (1967). *The nature of human intelligence*. New York: McGraw-Hill.
- Mackay, W. (1995). Ethics, lies and videotape.... *CHI '95 Proceedings of the SIGCHI Conference on Human Factors in Computing Systems* (pp. 138-145). doi: 10.1145/223904.223922